

ตำราสรรพคุณยา

ฉบับของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท

คำนำ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท **อดีตอธิบดีแพทย์**
ในสมัย ร.๓-ร.๔ ท่านเป็นแพทยอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญ
ในการแพทย์ไทย **ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท**
เล่มนี้เป็นพระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท
ผู้ทรงได้รับการยกย่องนับถือว่าเป็นแพทยอาจารย์ในการแพทย์ไทย ท่าน
ทรงค้นคว้า รวบรวม และอธิบายถึงสรรพคุณยาสมุนไพรไทยอย่างละเอียด
ด้วยภาษาที่ง่ายและชัดเจน จำนวน ๑๖๖ ชนิด ดังนี้

--(๑) สมอผลเล็ก ๗ ประการ	--(๑๒) เบญจกูล
--(๒) สมอป่าผลใหญ่	--(๑๓) พริกไทย
--(๓) มะขามป้อม	--(๑๔) เทียนแดง
--(๔) สมอพิเภก	--(๑๕) เทียนขาว
--(๕) ตรีผลา	--(๑๖) เทียนดำ
--(๖) ดีปลี	--(๑๗) เทียนเกลบ
--(๗) ขิงแห้ง	--(๑๘) เทียนขมด
--(๘) ขิงสด	--(๑๙) โกฏกะเพ่อ
--(๙) สะค้าน	--(๒๐) โกฏกุสมร
--(๑๐) เจตมูลเพลิงแดง	--(๒๑) โกฏกะตาลี
--(๑๑) เจตมูลเพลิงขาว	--(๒๒) โกฏจุลาลำพา

- (๒๓) โกฎกระตูก
- (๒๔) โกฎกั๊กะตรา
- (๒๕) โกฎบัวน้อย
- (๒๖) โกฎบัวใหญ่
- (๒๗) ลูกจันทน์แลกานพลู
- (๒๘) กระวาน
- (๒๙) เร่วน้อย
- (๓๐) เรวใหญ่
- (๓๑) อบเชย
- (๓๒) หวานน้ำ
- (๓๓) ชะเอมไทย
- (๓๔) ชะเอมเทศ
- (๓๕) ผักชี
- (๓๖) ขมิ้นชัน
- (๓๗) ขมิ้นเครือ
- (๓๘) ดอกตี่ง
- (๓๙) ผักโหมแดง
- (๔๐) ลูกรัก
- (๔๑) มหาหิงคุ์
- (๔๒) การบูร
- (๔๓) บัลลังก์ศิลา
- (๔๔) ลิ่นทะเล
- (๔๕) ชมด
- (๔๖) พิมเสน
- (๔๗) น้ำประสารทองจีน
- (๔๘) น้ำประสารทองเทศ
- (๔๙) แก่นสน
- (๕๐) ดอกคำ
- (๕๑) จันทน์ขาว
- (๕๒) จันทน์แดง
- (๕๓) เปราะหอมแดง
- (๕๔) เปราะหอมขาว
- (๕๕) ชะลูดแดง
- (๕๖) ชะลูดขาว
- (๕๗) สมิ
- (๕๘) ตีนเป็ด
- (๕๙) ท้ายายม่อม
- (๖๐) ครอบทั้งสาม
- (๖๑) ข่าใหญ่
- (๖๒) ข่าลิง
- (๖๓) กะทือ
- (๖๔) ไพล
- (๖๕) กะชาย
- (๖๖) หอม

- (๖๗) กะเทียม
- (๖๘) กุ่มบก
- (๖๙) กุ่มน้ำ
- (๗๐) คนที่สอขาว
- (๗๑) คนที่สอดำ
- (๗๒) รักขาว
- (๗๓) หญ้าพินู
- (๗๔) มะไฟเดือนห้า
- (๗๕) กะเมง
- (๗๖) หวานหางช้าง
- (๗๗) ทองกลางใบมน
- (๗๘) จิกแลกาหลง
- (๗๙) คัดเค้า
- (๘๐) นมพิจิตร
- (๘๑) เกลือ ๕ ประการ
- (๘๒) ดอกคาง
- (๘๓) กรักชี
- (๘๔) ดอกบัวหลวง
- (๘๕) ดอกสัตบุษ, ดอกพิกุล,
ดอกแกร, ดอกสน, ดอกจำปา
- (๘๖) ก้านบัวสัตบุษ, ก้านบัวชม
- (๘๗) รากบัวหลวง
- (๘๘) ตับเต่าน้ำ
- (๘๙) พิกุล
- (๙๐) บุนนาค
- (๙๑) จำปา
- (๙๒) กระรณิกา
- (๙๓) ดอกมลิ
- (๙๔) แฝกหอม
- (๙๕) เปราะป่า
- (๙๖) โหระเดื่อยไก่
- (๙๗) กกลังกา
- (๙๘) สะเดาน้อย
- (๙๙) สะเดาใหญ่
- (๑๐๐) พิลังกาสา
- (๑๐๑) ชีเหล็ก
- (๑๐๒) หญ้าตีนนก
- (๑๐๓) เพ็ชระดัก
- (๑๐๔) ไช้ดต้น
- (๑๐๕) สัมป่อย
- (๑๐๖) ราชพฤกษ์
- (๑๐๗) เพ็ชร์สังฆา
- (๑๐๘) อัญชันทั้งสอง
- (๑๐๙) หงอนไก่ดอกกลม

- (๑๑๐) ตีนเป็ดน้ำ
- (๑๑๑) ชุมเห็ดไทย
- (๑๑๒) บวบขม
- (๑๑๓) ผักปรงขาว
- (๑๑๔) หญ้าแพรก
- (๑๑๕) ฝาง
- (๑๑๖) ครั้ง
- (๑๑๗) รังหมาหล้า
- (๑๑๘) เหล็ก
- (๑๑๙) พรหมมี
- (๑๒๐) เสนียด
- (๑๒๑) โศกกะยอม
- (๑๒๒) ผลมะตูมอ่อน
- (๑๒๓) ผลมะตูมแก่
- (๑๒๔) ผลมะตูมสุก
- (๑๒๕) นมสวรรค์ตัวผู้
- (๑๒๖) นมสวรรค์ตัวเมีย
- (๑๒๗) ผักโหมหินทั้งสอง
- (๑๒๘) รากจิงจ้อแดง
- (๑๒๙) รากจิงจ้อขาว
- (๑๓๐) รากทองแตก
- (๑๓๑) หักคุณบก
- (๑๓๒) หักคุณน้ำ
- (๑๓๓) สลอด
- (๑๓๔) แต่งหนู
- (๑๓๕) ชิงชี
- (๑๓๖) ใบปรทัดแลชิงช้าชาลี
- (๑๓๗) บรเพ็ดพุงช้าง
- (๑๓๘) บรเพ็ดพิศม์
- (๑๓๙) ผักปอดตัวผู้
- (๑๔๐) ผักปอดตัวเมีย
- (๑๔๑) พลุแก
- (๑๔๒) เขมป่า
- (๑๔๓) ยาเข้าเอนโคกแดง
- (๑๔๔) ยาเข้าเอนโคกขาว
- (๑๔๕) ผักเสี้ยนตัวผู้
- (๑๔๖) ผักเสี้ยนตัวเมีย
- (๑๔๗) สี่พันเครือ
- (๑๔๘) กะเปียน
- (๑๔๙) สลอดน้ำ
- (๑๕๐) ระยอม
- (๑๕๑) เปกล้าตัวผู้
- (๑๕๒) เปกล้าตัวเมีย
- (๑๕๓) โมกหลวง

--(๑๕๔) โมก้าน้อย

--(๑๕๕) รากมะตูม

--(๑๕๖) รากแคแกรแลรากลำไย

--(๑๕๗) รากเพกา

--(๑๕๘) รากคั้ดลิ้น

--(๑๕๙) เบญจมูลใหญ่

--(๑๖๐) สีสอนตัวผู้ (ชลด)

--(๑๖๑) สีสอนตัวเมีย

--(๑๖๒) กิณน้อย

--(๑๖๓) มะแว้งเครือ

--(๑๖๔) มะเขือขามแพะ

--(๑๖๕) เบญจมูลน้อย

--(๑๖๖) ทศมูล